

labortà i suletí *patar* (*patarra*), *petar* 'costa escabrosa', guipusc. *apita* «lugar pendiente y costanero»;² grup que també ha passat al gascó: Lavedà *petarro* «colline, montée très raide» (Meillon), gascó *petarrilho* «tertre pierreux, penchant abrupt» (Palay), bearn. *petarrè*,⁵ *petarro* «tertre pierreux» (Lespy, cf. Rohlf, *BhZRPb*. LXXXV, § 65). El Pla de Lleida va ser intensament arabitatzat, per tant és normal que la *p*- s'arabitzés en *B*- i que, en canvi, la *-t*- es vagi conservar, per mossarabisme, entre vocals.

Escrit això en *E. T. C.* (I, 211-2), acabava afegint: Em límito a cridar l'atenció sobre la possibilitat que sigui un altre representant de la mateixa arrel pre-romana el nom del famós pou de la *Patarrà*, al costat de la impressionant i cèlebre Taula de Torrauba, al Sud d'Alaior (Menorca): per arribar a l'aigua s'han de baixar 46 me. en pendent vertical, mitjançant una escala de 199 graons, que condueix al fons, on rajava una aigua cristal·lina, que es creu que fos usada en les cerimònies religioses celebrades damunt la Taula pels sacerdots proto-menorquins.³

I si a Sardenya i a Còrsega es troben tants elements pre-romans amb afinitats ibero-basques, ¿per què negaríem que n'hi pugui haver a Menorca?⁴ És clar que a una deu l'aigua de la qual es pujava per aquells escalons en caragol, li convindria el nom de 'pujada abrupta'.

D'altra banda també vaig suggerir la possibilitat que s'hi relacionin els *Petanim* i *Poetanion* d'inscripcions i toponímia lusitanes. En la *ZRPh* LXXVII, 354 (= *Top. Hesp.* II, 251, n. 16) mostrava que *Poetanion*, nom d'un port i una illa de la costa portuguesa (zona dels *Cempsi*) esmentat per Aviè i comentat per Schmoll (*Spr. Vorkelt. Idg. Hisp.*, p. 15), probablement s'ha de relacionar amb el mot *petanim* que apareix en la inscripció sorotàptica extremenya d'Arroyo del Puerco (Schmoll, p. 28). Tanmateix aquí podria ser relíquia pre-indoeuropea, constituint altres membres del grup basco-aquitànic que ens ha mogut. Hi pertanyen, encara, un conjunt de mots topogràfics gallego-asturians, en particular, gall. *petón* «cima» (Ibáñez). Doncs entre el terme de Montoliu i el que analitzem, a 1k2 OSO del poble d'Albatàrrec, he recollit un «Tossal del *Patona*», que em sembla una forma menys arabitzada que la del nom del poble, però provinent d'un paral·lel **Alpatona* en relació amb aquest mot gal·lec.

Anem seguint amb gall. *petouto*-, *toulo* «desigualdad formando prominencia en la superficie de la tierra; to-londro, chichón» (Valladares, Cuveiro) —del qual potser hi hauria antecedent en un NP epigràfic *Petolus/Pedolus* que reporta de c. a Burgos, MLAlbertos, *Homem. a Tovar*, 54—, minhoto *petouco* «altinho no monte» (Leite, *Opúsc.* II, 356), asturià occ. *peteiro* «montón, pila de cosas», ast. or. *piétana* «piezgo» (Vigon), lleon. *pétanas* «puntas de un odre».

No caldrà que s'alarmi ningú per la vastitud del terreny de tantes connexions, que hom podrà trobar un punt massa abigarrades. Ja es pot veure que no ho he acumulat a la lleugera, sinó arrimant-hi apuntaments⁶⁰

recíprocs. S'imposa, és clar, admetre que ens hi arrisquem; amb molts punts de documentació ben deficient o fragmentària, o ben exposats a refutació. Dins un conjunt gran, impressionant, i amb tot boirós, resta com a punt ferm la demostració de l'origen pre-romà d'*Albatàrri*, *-ec*, amb parentela ibero-basco-pirenaica.⁵

Acabarem encara amb altres guspises possibles d'aquest fogar pre-romà, unes més i altres menys segures. El Barranc de *Batargué* a Les Pauïls (*E. T. C.* II, 62, I, 146, 221) es presenta com un germà o nebot ben versemblant de *Lo Batarri* (*Albatàrrec*), capçat amb el sufix bascoide *-oi*, cat. *-ui*, arag. *-ué*, car aquest sufix es torna *gué*, darrere *r(r)* en aquelles valls, cf. *Villargüé/Vilarrui/-arrué* (*E. T. C.* I, 139), a la mateixa vall de les Pauïls; només hi fa escrupol la *B*- en lloc de *P*-, perquè tant al Nord ja no ho podem atribuir a arabisme; però potser podríem suposar-hi una variant basca (recordem bc. *bake PACEM, bortu/PORTUS*).

Ho estendríem fins més enllà de l'Ebre? També és raonable perquè hi ha un indret anomenat *El Pitarro* en el te. de Torrent (xxx, 139.24). Ajornem la decisió fins a la *P*-, quant al nom *Pitarc*, *-arque* del baix Aragó i N. val.; avui és *Pitarque* el d'un poble i mun. al NE. de Terol, entre Aliaga i Montoro (però crec recordar que es troba escrit *Pitarc* en docs. antics). I de la banda valenciana, fins si no ens fem forts en el cogn. *Pitarc*, hi ha motius per dubtar que sigui nom trasplantat de la part aragonesa, vista la gran i repetida difusió: *cingle de Pitarc* en paratge molt agrest de les Coves de Vinromà (xxviii, 141); del mas que hi ha en el vast terme de Morella (dena de la Vespa) als uns els vaig oir «a *Pitarc*», als altres *mas de Pitarc*. També NL a Vilafranca del Maestrat *Mas de Pitarc* (xxix, 43.16). En fi com a cogn. en tinc nota de Sorita (xxvii, 188), del Matarranya, del Maestrat i d'altres pobles del N. Si aquesta *-k* fos afegit postis (¿algun avatar de la *-RR* geminada?), ja no tindríem gaire dubte a equiparar-lo merament al *Pitarro* de Torrent i al nostre *Batarri/Patarrà*; més aviat sembla, però, que la *-k* sigui antiga. Essent així s'imposa reservar-se⁶ (¿potser el sufix basc diminutiu *-ko*?).

1 Tinc nota d'haver-ho oït així en 12 pobles del voltant, i ja Casac. ho havia anotat igual c. 1920 a Maials, Alcanó i la Pobra de Granadella. Cert que últimament la influència del nom oficial ha fet que ara alguns també diguin *Albatárek*, *-árik* o *lo bat-k* amb *-k*, i així ho tinc oït en altres cinc pobles, però són dels més distants (Almatret, La Granja, Torrebesses). — 2 És gran l'arrelament toponímic d'això en les terres basques: *Petar-zubi* i *Peter-reka* partides de Barrundia, *Petarri* pda. de Lacoymonte, *Peterbide* pda. de Berrikano prop de Zigoitia, tot això a Àlaba; menys evident, per la *-n* (però cf. el grup de *petanim* que veurem més avall), és el parentiu amb *Peten-bizkarra* «loma d'Otxagabía» nav., i *Peten-otxea* pda. de Barrundia; tot garantit per Eleizalde, *RIEB* xxvii, 169. De *pațar* en sentits que podrien ser metafòrics, i registrats també per Azkue, tracta Mitxelena en la *Fon. Hist.* 185. — 3 Del pou,